

Defence and Strategic Studies Paper III

रक्षा एवं सामरिक अध्ययन

प्रश्नपत्रिका III

Time Allowed : 2½ Hours]

[Maximum Marks : 150

Note : This paper contains seventy five (75) multiple choice questions. Each question carries Two (2) marks. Attempt *All* questions.

सूचना : या प्रश्नपत्रिकेत एकूण पचहत्तर (75) बहुपर्यायी प्रश्न दिलेले आहेत. प्रत्येक प्रश्नाला दोन (2) गुण आहेत. सर्व प्रश्न सोडवा.

1. Strategic studies accepts the following features as basic assumptions :

- (A) Realism and moral neutrality
- (B) Realism and idealism
- (C) Imperialism and Colonialism
- (D) Neo-realism and neo-liberalism

2. The task of strategic doctrine is to :

- (A) translate power into policy
- (B) prepare for a total war
- (C) prepare for a limited war
- (D) Present a plan of battle

1. सामरिक शास्त्राच्या गृहीते मध्ये खालील वैशिष्ट्ये आहेत :

- (A) वास्तववाद व नैतिक तटस्थता
- (B) वास्तववाद व आदर्शवाद
- (C) साम्राज्यवाद व वसाहतवाद
- (D) नववास्तववाद व नव-उदारमतवाद

2. सामरिक सिद्धान्तचे कार्य हे :

- (A) सत्तेचे रूपांतर धोरणात करणे
- (B) सर्वकष युद्धाची तयार करणे
- (C) मर्यादित युद्धाची तयार करणे
- (D) लढाईची तयारी दर्शविणे

3. Afghanistan emerged as a buffer state between Russia and British India because of its :

- (A) History
- (B) Location
- (C) Ethnic composition
- (D) Religion

4. The Marxist approach considers the State as follows :

- (i) It is a product of class antagonism
- (ii) It is an instrument of exploitation
- (iii) It is based on social contract
- (iv) It accepts the Divine Origin theory

- (A) Only (i) is correct
- (B) Only (i) and (ii) are correct
- (C) Only (i), (ii) and (iii) are correct
- (D) Only (iii) and (iv) are correct

3. ब्रिटिश भारत व रशिया यांच्यामध्ये अफगानिस्तान हे 'मध्यगत' हे राष्ट्र का आहे ?

- (A) इतिहास
- (B) स्थान
- (C) वांशिक संरचना
- (D) धर्म

4. मार्क्सच्या दृष्टीकोनातून राज्य हे :

- (i) वर्गाच्या विरोधी
  - (ii) पिळवणुकीचे साधन
  - (iii) सामाजिक करार
  - (iv) उत्क्रांतीचा सिद्धांत मांगणारे,
- (A) फक्त (i) बरोबर आहे
  - (B) फक्त (i) आणि (ii) बरोबर आहे
  - (C) फक्त (i), (ii) आणि (iii) बरोबर आहे
  - (D) फक्त (iii) आणि (iv) बरोबर आहे

5. Read the following statements about nationalism :

(i) Early nationalism was monarchial

(ii) The French Revolution introduced the concept of popular democracy

(iii) The Industrial Revolution, American Revolution and the French Revolution are the basis of modern nationalism

(A) Only (iii) is correct

(B) Only (i) and (ii) are correct

(C) Only (i) and (iii) are correct

(D) All the above three are correct

5. राष्ट्रवाद वाबत खालील धोपणा वाचा :

(i) सुखातीचा राष्ट्रवाद हा राजेशाही पद्धतीचा होता

(ii) फ्रेंच राज्यक्रांतीने लोकप्रिय लोकशाहीची संकल्पना पुढे आले

(iii) औद्योगिक क्रांती, अमेरिकन क्रांती, आणि फ्रेंच क्रांती हे आधुनिक राष्ट्रवादाचे स्रोत आहेत

(A) फक्त (iii) हे बरोबर आहे

(B) फक्त (i) आणि (ii) हे बरोबर आहेत

(C) फक्त (i) आणि (iii) हे बरोबर आहेत

(D) वरील सर्व तीन बरोबर आहेत

6. Walter Lippman argues that a nation is secure to the extent to which it is not in danger of sacrificing its :
- (A) Territory
 (B) Government
 (C) Sovereignty
 (D) Core values
7. Olaf Palme's Independent Commission on Disarmament and Security issues :
- (A) argued that states can no longer seek security at one another's expense
 (B) restated the relevance of deterrence as a tool for Global Security
 (C) presented a case for human security
 (D) rejected the doctrine of deterrence and called for a collective security approach
6. वॉल्टर लिपमन यांच्यानुसार राष्ट्र हे सुरक्षीत राहते जो पर्यंत त्याचा.....धोका पोहतच नाही.
- (A) प्रदेश
 (B) सरकार
 (C) सार्वभौमत्व
 (D) मुख्य घटक
7. "Olaf Palme's" यांच्या स्वतंत्र आयोगानुसार निःशस्त्रीकरण आणि सुरक्षेचे प्रश्न :
- (A) दुसऱ्याच्या खर्चावर राष्ट्राची सुरक्षा टिकून नाही
 (B) जागतिक सुरक्षेसाठी प्ररोधनाचे महत्त्व
 (C) 'मानवी सुरक्षेचे' संकल्पना मांडली
 (D) प्ररोधनाचा सिद्धांताचा नकार व सामुहीक सुरक्षेचा दृष्टीकोन

8. The concept of 'Balance of Terror' came to be articulated after :
- (A) The bombing of Hiroshima and Nagasaki
- (B) The successful launching of the Soviet Sputnik
- (C) The Cuban Missile Crisis
- (D) The disintegration of USSR
9. What is the core philosophy of the non-aligned movement that has continuing relevance today ?
- (A) Opposition to military alliances
- (B) Independent understanding of world affairs and peace approach
- (C) Anticolonialism and anti-imperialism
- (D) New International Economic Order
8. 'सत्ता संतुलनाचा दहशतवाद'ची संकल्पना ही कधी करण्यात आली ?
- (A) हिरोशिमा आणि नागासाकी येथील बाँब टाकणे
- (B) सोव्हीएत संघाने स्पुटनिक उपग्रहाची यशस्वी चाचणी घेतल्यानंतर
- (C) क्युबन क्षेपणास्त्र संघर्ष
- (D) सोव्हीएत संघाचे विघात
9. अलीप्तता चळवळीचे महत्व आजही आहे. त्यामधील काय मुख्य तत्वज्ञान आहे ?
- (A) लष्करी मैत्रीत्व विरोध
- (B) शांततेचा दृष्टीकोन व जगातील घडामोडी बाबत स्वतंत्र विचार
- (C) वसाहत विरोध व साम्राज्यवाद विरोध
- (D) नवीन आंतरराष्ट्रीय आर्थिक क्रम

10. The "Science of Geopolitics" was developed by : (A) United States in the Cold War period (B) Britain in the context of sea power (C) Nazi Germany (D) Russia	10. भुराजकीयचे विज्ञान हे कोणी विकसीत केले ? (A) शीत युद्धाच्या कालखंडात अमेरिकेने (B) सागरी शक्तीच्या संदर्भात ब्रिटनने तयार केले (C) नाजी जर्मनी (D) रशिया
11. The Brahmos weapon system is a : (A) ICBM (B) Supersonic Cruise Missile (C) Multi-Rocket Launcher System (D) Nuclear Powered Submarine	11. ब्रम्होज क्षेपणास्त्र पद्धत ह्या प्रकारची आहे : (A) आय.सी.बी.एम. (B) सुपरसॉनीक क्रुज क्षेपणास्त्रे (C) मल्टी-रॉकेट लॉन्चर व्यवस्था (D) अणु उर्जेवर चालणारी पाणबुडी
12. The ABM treaty of 1972 was signed by : (A) USA and USSR (B) USA and China (C) NATO and Warsaw Pact (D) China and USSR	12. 1972 चा क्षेपणास्त्रविरोधी करार कोणामध्ये झाला ? (A) अमेरिका व सोव्हीएत संघ (B) अमेरिका व चीन (C) NATO व वार्सा करार (D) चीन व सोव्हीएत संघ

13. Deterrence is a :

- (A) Realist approach to managing insecurity
- (B) Liberal approach to managing insecurity
- (C) Marxist approach to managing insecurity
- (D) Idealist approach to managing insecurity

14. The American concept of "massive retaliation" was an example of :

- (A) total war
- (B) limited war
- (C) surprise attack
- (D) deterrence

13. प्ररोधन हे :

- (A) वास्तववाद दृष्टीकोन हा असुरक्षिततेची व्यवस्थापन
- (B) उदारमतवाद दृष्टीकोन हा असुरक्षिततेची व्यवस्थापन
- (C) मार्क्ससीस्ट दृष्टीकोन हा असुरक्षिततेची व्यवस्थापन
- (D) आदर्शवाद दृष्टीकोन हा असुरक्षिततेची व्यवस्थापन

14. अमेरिकेद्वारे 'जबरदस्त प्रत्याघात' ही संकल्पना कशासाठी होती ?

- (A) सर्वकष युद्ध
- (B) मर्यादित युद्ध
- (C) अचानक हल्ला
- (D) प्ररोधन

15. Alfred Mahan looks at the defeat of Napoleon as a :

- (A) Success of sea power
- (B) Success of land warfare tactics
- (C) Success of use of cavalry in land battles
- (D) Success of the concert of Europe

16. According to Clausewitz war is a :

- (A) Military instrument
- (B) Economic instrument
- (C) Moral instrument
- (D) Political instrument

15. अल्फ्रेड महानने नेपोलियनचा पराभव हा :

- (A) सागरी शक्तीचा विजय
- (B) भूमियुद्ध डावपेच-विजय
- (C) भूमियुद्धात घोडदलाचा विजय
- (D) शांतता व सुरक्षा टिकवण्यासाठी युरोपीय राष्ट्रं 19व्या शतकात झालेला समझोताचा विजय

16. क्लाउविट्जच्या मते युद्ध हे :

- (A) लष्करी उपकरण
- (B) आर्थिक उपकरण
- (C) नैतिक उपकरण
- (D) राजकीय उपकरण

17. The focus of the INF Treaty was on :

- (A) Long Range Missiles
- (B) Submarine Launched Ballistic Missiles
- (C) Short Range and Intermediate Range Missiles
- (D) Short Range, Intermediate Range and Long Range Missiles

18. The Baruch Plan placed before the Atomic Energy Commission of the UN focussed on :

- (A) The Partial Test Ban Treaty
- (B) The creation of an International Atomic Energy Control Agency
- (C) The 'Atoms for Peace' proposal of President Eisenhower
- (D) The creation of a UN Disarmament Commission

17. INF कराराचा हेतु काय होता ?

- (A) लांब पल्ल्यांचे क्षेपणास्त्रे
- (B) पानबुडीहून मारा करणारे क्षेपणास्त्रे
- (C) कमी आणि मध्यम पल्ल्यांचे क्षेपणास्त्रे
- (D) कमी, मध्यम व लांब पल्ल्यांचे क्षेपणास्त्रे

18. संयुक्त राष्ट्रांचा अणु ऊर्जा आयोगाच्या अगोदर बरूच योजनाचा हेतु काय होता ?

- (A) आंशीक परीक्षण प्रतिबंध करार
- (B) आंतरराष्ट्रीय अणुऊर्जे नियंत्रण संस्थाची निर्मिती
- (C) 'शांततेसाठी बाँब' हे आयसेनहॉवरचा प्रस्ताव
- (D) संयुक्त राष्ट्रांचे शस्त्रकपातीचे आयोग

19. Irredentism is a form of :

- (A) Pan Nationalism
- (B) Imperialism
- (C) Colonialism
- (D) Separatism

20. The Nuclear Suppliers Group was created to :

- (A) implement the NPT
- (B) strengthen the IAEA
- (C) resolve the problems of environmental pollution due to the growth of nuclear reactors
- (D) control the transfer of nuclear material

19. प्रत्याहरणवाद हे काय आहे ?

- (A) व्यापक राष्ट्रवाद
- (B) साम्राज्यवाद
- (C) वसाहतवाद
- (D) फुटीरवाद

20. आण्विक पुरवठादार राष्ट्रांचा समुह हा स्थापन करण्यात आला :

- (A) NPT ची अंमलबजावणी
- (B) IAEA ची बळकटीकरण
- (C) आण्विक सामुग्रीचे पर्यावरण व्यवहारावर नियंत्रण
- (D) आण्विक साधन सामुग्रीच्या हस्तांतरावर नियंत्रण

21. The following were created as a reaction to the Indian Nuclear Test of 1974 :

- (i) Partial Test Ban Treaty
  - (ii) Nuclear Suppliers Group
  - (iii) US Nuclear Non-Proliferation Act of 1978
  - (iv) Fissile Material Cut-off Treaty
- (A) Only (i) and (ii) are correct
 (B) Only (i) and (iv) are correct
 (C) Only (ii) is correct
 (D) Only (ii) and (iii) are correct

22. Among the following category of armaments, which one of the new generation of weapon systems is fitted with 'Permissive Action Links' as safety measure :

- (A) Chemical weapons
- (B) Biological weapons
- (C) Nuclear weapons
- (D) Weather weapons

21. भारताच्या 1974च्या आण्विक चाचणी नंतरची प्रतिक्रिया खालीलपैकी काय होती ?

- (i) आंशीक प्रतिबंध करार
  - (ii) आण्विक पुरवठादार समुह
  - (iii) अमेरिकेचा 1978ची आण्विक प्रतिबंध करार
  - (iv) फिसाईल मटेरिअल कट-ऑफ ट्रीटी
- (A) फक्त (i) व (ii) बरोबर आहेत
 (B) फक्त (i) व (iv) बरोबर आहेत
 (C) फक्त (ii) बरोबर आहे
 (D) फक्त (ii) व (iii) बरोबर आहेत

22. खालीलपैकी नव्या पीढीची शस्त्र पद्धतीत कोणती 'Permissive Action Links' हे सुरक्षीत मानले जाते ?

- (A) रासायनीक शस्त्रे
- (B) जैवीक शस्त्रे
- (C) आण्विक शस्त्रे
- (D) वातावरण शस्त्रे

23. Who among the following, propounded the concept of 'sub-limited nuclear war' ?

- (A) Harkavey
- (B) Henry Kissinger
- (C) Andre Beaufre
- (D) Sam Nunn

24. Who opined that "there is no single cause of war. Peace is an equilibrium among many forces" ?

- (A) Quincy Wright
- (B) Mahatma Gandhi
- (C) Nelson Mandela
- (D) Barak Obama

23. 'मर्यादित आण्विक युद्धाचा उपभाग' ही संकल्पना कोणी तयार केली ?

- (A) हार्कवे
- (B) हेन्री किर्सीजर
- (C) अँड्रे बेफ्रे
- (D) सॅम नन

24. "युद्धाचे कोणतेही एक कारण नाही. शांतता हे समतोलाचे सर्वापैकी एक दल आहे." ही कोणी म्हटले :

- (A) क्विंसी राईट
- (B) महात्मा गांधी
- (C) नेलसन मंडेला
- (D) बराक ओबामा

25. In the context of Cold War, the following country was *not* considered

a "East European" country :

- (A) Albania
- (B) Poland
- (C) Finland
- (D) Romania

26. MTCR is a global and multilateral regime for :

- (A) Controlling the missile technology and its proliferation
- (B) Controlling the conventional arms transfers
- (C) Controlling the flow of chemical technology
- (D) Revolution in Military Affairs

25. शीतयुद्धाच्या संदर्भात खलीलपैकी कोणता देश पुर्व युरोपचा भाग नाही ?

- (A) अलबानीया
- (B) पोलंड
- (C) फिनलंड
- (D) रोमानीया

26. MTCR हे जागतीक बहुध्रुवीय अमदाणी हे :

- (A) क्षेपणास्त्र तंत्रज्ञानाचे नियंत्रण व प्रसारबंदी
- (B) पारंपरिक क्षेपणास्त्रे नियंत्रण
- (C) रासायनीक शस्त्राचा प्रसारावर नियंत्रण
- (D) रिक्वोलुशन इन मिलिट्री अफेयर्स

27. 'Operation Jeronimo' was related to :

- (A) The killing of the US President
A. Lincoln
- (B) The killing of Col. M. Gaddafi
- (C) The killing of terrorist master-mind Osama Bin Laden
- (D) The killing of Iraqi President
Sadam Hussain

28. Ethnic nationalism based nationalism was the basis of :

- (i) disintegration of USSR
- (ii) unification of Germany
- (iii) the Tamil struggle led by the
LTTE
- (A) Only (i) is correct
- (B) Only (i) and (ii) are correct
- (C) Only (iii) is correct
- (D) All the above three are correct

27. 'ऑपरेशन जेरोनिमो' हे कशासाठी होते ?

- (A) अमेरिकेच्या राष्ट्रपती अब्राहम लिंकन यांना मारण्यासाठी
- (B) कर्नल एम. गदाफी यांना मारण्यासाठी
- (C) दहशतवादाचा मुखीया ओसामा बिन लादेन यांना मारण्यासाठी
- (D) इराकचे राष्ट्रपती सहाम हुसेन यांना मारण्यासाठी

28. वांशिक राष्ट्रवादाचा राष्ट्रवादांचे स्रोत :

- (i) सोव्हीएत संघाचे विघटन
- (ii) जर्मनीचे एकीकरण
- (iii) LTTE द्वारे तामीळ्वांनी केलेला संघर्ष
- (A) फक्त (i) हे बरोबर आहे
- (B) फक्त (i) आणि (ii) बरोबर आहे
- (C) फक्त (iii) हे बरोबर आहे
- (D) वरील सर्व तीन बरोबर आहे

29. The term 'Military Industrial complex' can be used to describe :

- (A) Indian Defence Public Sector Undertakings
- (B) American Defence Industry
- (C) Defence Industry of the Former Soviet Union
- (D) Defence Industry of China

30. The 9/11 terrorist attack led to :

- (A) War against Iraq
- (B) War against Chechnya
- (C) War against Iran
- (D) War against Afghanistan

29. 'लष्करी उद्योग समुह' ही संज्ञा काय स्पष्ट करते ?

- (A) भारतीय संरक्षण सार्वजनिक क्षेत्र
- (B) अमेरिकेची लष्करी उद्योग
- (C) तत्कालीन सोव्हीएत संघाचा लष्करी उद्योग
- (D) चीनचा लष्करी उद्योग

30. 9/11 च्या दहशतवादी हल्ल्याचा हा परिणाम झाला :

- (A) इराक विरुद्ध युद्ध
- (B) चेचन्या विरुद्ध युद्ध
- (C) इराण विरुद्ध युद्ध
- (D) अफगाणिस्तान विरुद्ध युद्ध

31. The strait of Hormuz connects :

- (A) Persian Gulf with the Gulf of Oman and the Arabian Sea
- (B) Mediterranean Sea with the Red Sea and the Arabian Sea
- (C) Red Sea with the Gulf of Aden and the Arabian Sea
- (D) Mediterranean Sea with the Gulf of Oman and the Arabian Sea

32. Uyghur region that saw ethno-religions clashes is in :

- (A) China
- (B) Yugoslavia
- (C) Turkey
- (D) Russia

31. होरमुजची समुद्रधुनी यांना जोडते :

- (A) पर्शियन गल्फ, ओमानचे गल्फ व अरेबीयन समुद्र
- (B) भूमध्यसागर सोबत लाल समुद्र व अरेबीयन समुद्र
- (C) लाल समुद्र सोबत अडेनचा गल्फ व अरेबीयन समुद्र
- (D) भूमध्यसागर व ओमानचे गल्फ आणि अरेबीयन समुद्र

32. ऊघीर प्रांत जेथे वांशीक व धार्मिक संघर्ष झाला तो येथे आहे :

- (A) चीन
- (B) युगोस्लाव्हीया
- (C) तुर्की
- (D) रशिया

33. Following the announcement of the New Defence Production Policy in 2001 India has :

- (i) Continued to stress on self sufficiency
- (ii) Opened up the defence sector for private participation
- (iii) Preference to be given to indigenous design, development and manufacture
- (iv) Involve the academic, research and development institution and technical and scientific organisation in defence production

- (A) Only (i) is correct
- (B) Only (i) and (iii) are correct
- (C) Only (i), (iii) and (iv) are correct
- (D) All the above four are correct

33. भारताच्या 2001 च्या नवीन संरक्षण विकासाच्या धोरणात खालीलपैकी कोणती घोषणा करण्यात आली ?

- (i) स्वयं निर्भरवर सातत्याने भर देणे
- (ii) संरक्षण क्षेत्र खाजगी क्षेत्रासाठी खुले करणे
- (iii) देशी रचना, विकास व उत्पादन यावर भर
- (iv) अभ्यासक, संशोधन आणि विकास संस्था आणि तांत्रिक आणि वैज्ञानिक संघटन यांचा संरक्षण उत्पादनात सहभाग

- (A) फक्त (i) बरोबर आहे
- (B) फक्त (i) आणि (iii) बरोबर आहे
- (C) फक्त (i), (iii) आणि (iv) बरोबर आहे
- (D) वरीलपैकी चारही बरोबर आहे

34. Under the Assam Accord of 1985, the people from Bangladesh who had come over to India would be treated as illegal immigrants after :
- (A) 1965
(B) 1996
(C) 1971
(D) 1981
35. Who coined the term 'Cyber-Space' ?
- (A) APJ Abdul Kalam
(B) Vikram Sarabhai
(C) W. Gibson
(D) Raja Ramanna
36. UNHCR deals with :
- (A) Human Rights
(B) Apartheid
(C) Refugees
(D) Communication
34. 1985 च्या आसामच्या करारानुसार बांगलादेश मधून भारतात स्थानांतरीत झालेल्या लोकांना बेकायदेशीर ठरवतात :
- (A) 1965
(B) 1996
(C) 1971
(D) 1981
35. 'सायबर-स्पेस' हा शब्द कोणी तयार केला ?
- (A) APJ अब्दुल कलाम
(B) विक्रम साराभाई
(C) डब्ल्यू. गिब्सन
(D) राजा रमन्ना
36. UNHCR या बाबत आहे :
- (A) मानवी हक्क
(B) वंशभेद
(C) शरणार्थी
(D) दळणवळण

37. Match the following and select the correct answer from the codes given below :

- (a) Myanmar (1) East Timor
 (b) Ethiopia (2) Kurds
 (c) Indonesia (3) Kachin-Karen
 (d) Iraq (4) Eritrea

Codes :

- (A) (a)–(4), (b)–(1), (c)–(2), (d)–(3)
 (B) (a)–(3), (b)–(4), (c)–(1), (d)–(2)
 (C) (a)–(2), (b)–(1), (c)–(3), (d)–(4)
 (D) (a)–(4), (b)–(3), (c)–(2), (d)–(1)

38. Shuttle diplomacy is a term associated with Kissinger's Diplomacy in :

- (A) Indo-China
 (B) US-China
 (C) Middle East
 (D) US-USSR

37. जोड्या जुळवा आणि अचूक उत्तर खाली दिलेल्या संकेतसूची मधून निवडा :

- (a) म्यानमार (1) पूर्व तिमुर
 (b) इथोपीया (2) खुर्द
 (c) इंडोनेशिया (3) काचिन-करन
 (d) इराक (4) इरीट्रिया

संकेत सूची :

- (A) (a)–(4), (b)–(1), (c)–(2), (d)–(3)
 (B) (a)–(3), (b)–(4), (c)–(1), (d)–(2)
 (C) (a)–(2), (b)–(1), (c)–(3), (d)–(4)
 (D) (a)–(4), (b)–(3), (c)–(2), (d)–(1)

38. किर्सीजरच्या राजनया संबंध शटल राजनयाशी केला जातो तो :

- (A) इंडो-चायना
 (B) अमेरिका-चायना
 (C) मध्य अशिया
 (D) अमेरिका-सोव्हीएत संघ

39. Chechians are fighting for Independence from : (A) Serbia (B) Ukraine (C) Belarus (D) Russia 40. The following was <i>not</i> a part of the former Yugoslavia State : (A) Croatia (B) Slovenia (C) Romania (D) Macedonia 41. Intifada is a term that describes : (A) Jihad (B) Palestinian uprising (C) Israeli occupation of South Lebanon (D) Hezbollah's war against Israel 42. The most important pass through the Hindu Kush mountains to enter Pakistan from Afghanistan is : (A) Mintaka Pass (B) Karakoram Pass (C) Banihal Pass (D) Khyber Pass	39. चेचनीयन हे स्वातंत्र्यासाठी कोणासोबत लढत आहे ? (A) सर्बिया (B) युक्रेन (C) बेलारूस (D) रशिया 40. खालीलपैकी युगास्लव्हीया राज्यापैकी कोणते नव्हते ? (A) क्रोशिया (B) स्लोव्हेनिया (C) रूमोनिया (D) मॅसेडोनिया 41. 'इंतिफदा' हा शब्द स्पष्ट करतो : (A) जिहाद (B) पॅलेस्टाईनाचा वाढ (C) दक्षिण लेबनानवर ईझ्राईलचा ताबा (D) हिजबल्ला विरुद्ध ईझ्राईल युद्ध 42. अफगानिस्तानमधून ही हिंदुकुश डोंगरमधून पाकिस्तानमध्ये जाण्याचा महत्वाचा मार्ग आहे : (A) मिनटका मार्ग (B) कराकोरम मार्ग (C) बनिहाल मार्ग (D) खयबर मार्ग

43. The "Solidarity movement" is associated with :
- (A) Hungary, 1956
 (B) Czechoslovakia, 1967
 (C) Poland, 1989
 (D) Prussia, 1991
44. Boutros Boutros-Ghali's report "An Agenda for Peace" included the following :
- (i) Preventive Diplomacy
 (ii) Peace-making
 (iii) Peace-keeping
 (iv) Post conflict peace-building
- (A) Only (i) and (ii) are correct
 (B) Only (i), (ii) and (iii) are correct
 (C) Only (ii) and (iii) are correct
 (D) All the above four are correct
45. Which one of the following is a Gandhian technique of conflict resolution ?
- (A) Satyagraha
 (B) Trusteeship
 (C) Civil Resistance
 (D) Creating Security
43. 'सॉलीडेरिटी चळवळ' ही कशाशी संबंधीत आहे ?
- (A) हंगेरी, 1956
 (B) चेकोस्लेव्हाकिया, 1967
 (C) पोलंड, 1989
 (D) परशिया, 1991
44. 'अॅन अजेंडा फॉर पीस' हा बुट्रोस बुट्रोस घाली यांचा अहवालात खालीलपैकींचा समावेश आहे ?
- (i) प्रतिबंध राजनय
 (ii) शांतता निर्माण करणे
 (iii) शांतता रक्षण करणे
 (iv) युद्धोत्तर शांतता विकसीत करणे
- (A) फक्त (i) आणि (ii) हे बरोबर आहेत
 (B) फक्त (i), (ii) आणि (iii) हे बरोबर आहेत
 (C) फक्त (ii) आणि (iii) हे बरोबर आहेत
 (D) वरील सर्व चार बरोबर आहेत
45. गांधीयन विचारधारेनुसार शांतता निवारणासाठी कोणते तंत्र आहे ?
- (A) सत्याग्रह
 (B) विश्वस्तमंडळ
 (C) नागरी विरोध
 (D) सुरक्षा निर्माण करणे

46. State level analysis of causes of war uses this concept as basic :
- (A) National Interest
 (B) Colonialism/Imperialism
 (C) Anarchic nature of the state system
 (D) Arms race
47. The principle of self-determination as elaborated in International law in the post-Second World War era focussed on :
- (A) Ethnic groups
 (B) Colonies
 (C) Imperialism
 (D) Human Rights
48. The principle of "bilateralism" as a form of diplomacy between India and Pakistan was established by the :
- (A) Simla Agreement
 (B) Lahore Declaration
 (C) SAARC
 (D) Agra Summit
46. राष्ट्र-राज्य स्तरीय युद्धाचे कारणेची व्याप्ती व संकल्पना ही निगडीत आहे :
- (A) राष्ट्रीय शक्ती
 (B) वसाहतवाद/साम्राज्यवाद
 (C) राष्ट्र-राज्याची अराजकता
 (D) शस्त्र स्पर्धा
47. दुसऱ्या महायुद्धानंतर आंतरराष्ट्रीय कायद्याद्वारे 'स्वयं-हक्काच्या तत्वाचे स्पष्टीकरण केंद्रित केले आहे :
- (A) वांशिक समुह
 (B) वसाहतवाद
 (C) साम्राज्यवाद
 (D) मानवी हक्क
48. भारत व पाकिस्तान दरम्यान द्विपक्षीय पातळीवर राजनय करण्याचे तत्व इथे प्रस्थापित केले गेले :
- (A) शिमला करार
 (B) लाहोर जाहिरनामा
 (C) सार्क
 (D) आग्रा शिखर परिषद्

49. The concept of deterrence is based on :
- (A) Capability and Credibility
(B) Confidence and Trust
(C) War and Peace
(D) Peace and Order
50. Who is the author of the famous treatise on Peace "Perpetual Peace : A Philosophical Sketch" ?
- (A) Cardinal Richelieu
(B) Immanuel Kant
(C) Woodrow Wilson
(D) Mahatma Gandhi
51. Human Security :
- (i) is about the People's Security
(ii) is opposed to National Security
(iii) is not necessarily opposed to state security
(iv) is only about Human Rights
- (A) Only (ii) and (iv) are correct
(B) Only (i) and (iii) are correct
(C) Only (iii) and (iv) are correct
(D) Only (ii) and (iv) are correct
49. प्ररोधनाचे तत्व ह्यावर आधारित असते :
- (A) क्षमता आणि विश्वासवार्ता
(B) भरवसा व विश्वास
(C) युद्ध व शांतता
(D) शांतता व स्थैर्य
50. शांततेचे करारबाबत 'Perpetual Peace : A Philosophical Sketch' हे पुस्तक कोणी लिहिले ?
- (A) कार्डीनल रिचेलिया
(B) ईमान्युअल कान्ट
(C) वुड्रो विल्सन
(D) महात्मा गांधी
51. मानवी सुरक्षा :
- (i) मानवी सुरक्षेबाबत
(ii) राष्ट्रीय सुरक्षेला विरोध
(iii) केवळ राष्ट्र-राज्य सुरक्षेला विरोध नाही
(iv) फक्त मानवी हक्काबाबत
- (A) फक्त (ii) आणि (iv) बरोबर आहे
(B) फक्त (i) आणि (iii) बरोबर आहे
(C) फक्त (iii) आणि (iv) बरोबर आहे
(D) फक्त (ii) आणि (iv) बरोबर आहे

52. International Committee of the Red Cross (ICRC) is based in : (A) New York (B) Geneva (C) Brussels (D) The Hague	52. 'रेड क्रॉस' आंतरराष्ट्रीय समितीचे मुख्यालय येथे आहे : (A) न्युयार्क (B) जिनेव्हा (C) ब्रसेल्स (D) हेग
53. What type of approach to conflict is the best ? (A) I win—you lose (B) I lose—you lose and then I win (C) I lose—you lose (D) I win—you win	53. संघर्षाचा कोणता प्रकार चांगला आहे ? (A) मी जिंकतो—तुम्हा हारा (B) मी हारतो—तुम्ही हारा आणि नंतर मी जिंकते (C) मी हारतो—तुम्ही हारा (D) मी जिंकतो—तुम्ही जिंका
54. Amnesty International is an example of one of the following : (A) Non-governmental Organization (NGO) (B) Intergovernmental Organization (IGO) (C) Branch of the UN (D) Branch of the International Court of Justice	54. आंतरराष्ट्रीय अमनेस्टीचे खालीलपैकी उदाहरण द्या : (A) स्वयंसेवी संस्था (B) आंतरराज्यीय संघटन (C) संयुक्त राष्ट्रांची उपविभाग (D) आंतरराष्ट्रीय न्यायालयाचे एक उपविभाग

55. Nuremberg war crimes trial was in the context of :
- (A) Nazi Germany
(B) Japan
(C) Yugoslavia
(D) Serbia
56. International Humanitarian Law derives mostly from the following :
- (A) Geneva Conventions of 1949
(B) Treaty of Versailles, 1919
(C) Universal Declaration of Human Rights, 1948
(D) UN Charter
57. Which of the following South Asian country contributes the highest number of UN peacekeeping troops ?
- (A) India
(B) Pakistan
(C) Bangladesh
(D) Nepal
55. न्युरेंबर्ग येथील युद्धातील गुन्ह्यांबाबतचे खटले ह्या संदर्भात चलविले गेले :
- (A) नाझी जर्मनी
(B) जपान
(C) युगोस्लाविया
(D) सर्बिया
56. अंतरराष्ट्रीय मानवता कायदा मुख्यतः ह्याच्या आधारे निर्माण झाला :
- (A) जिनेव्हा करार (1949)
(B) वर्सायचा करार (1919)
(C) मानवी हक्कांचा जाहिरनामा (1948)
(D) संयुक्त राष्ट्रचे संविधान
57. खालीलपैकी कोणते दक्षिण-आशियाई राष्ट्र संयुक्त राष्ट्रांच्या शांती सेनेत सर्वात जास्त सैन्य पाठविते ?
- (A) भारत
(B) पाकिस्तान
(C) बांगलादेश
(D) नेपाल

58. "Conflict prevention is the first stage of Peace-building." Which of the following documents proclaims the above statement ?
- (A) Helsinki Declaration
(B) Agenda for Peace
(C) Nixon Doctrine
(D) UN Charter
59. Who among the following highlighted the concept of "dysfunctional conflict ?
- (A) Hans Morganthau
(B) Lewis Coser
(C) Neville Maxwell
(D) Quincy Wright
60. The idea of "Preventive diplomacy" is associated with :
- (A) Kurt Waldheim
(B) Dag Hammarskjöld
(C) Boutros Boutros Ghali
(D) Ban Ki Moon
58. "संघर्ष टाळणे हे शांतता निर्माण करण्याचा पहिला टप्पा असतो." हे विचार कोठे सापडतात ?
- (A) हेलसिंकी जाहिरनामा
(B) एजेंडा फॉर पीस
(C) निक्सन धोरण
(D) संयुक्त राष्ट्रांची सनद
59. "अकार्यात्मक संघर्ष" ही संकल्पना कोणी आग्रहाने मांडली ?
- (A) हान्स मॉर्गॅन्थॉ
(B) लुई कोसर
(C) नेव्विल मॅक्सवेल
(D) क्विन्सी राईट
60. "प्रतिबंधक राजनय" ही संकल्पना ह्या संदर्भात वापरली जाते :
- (A) कुर्त वाल्डहीम
(B) डाग हामरशील्ड
(C) बुट्रोस बुट्रोस घाली
(D) बानकी मून

61. Traditional approaches to the study of international relations focus on : (A) Data Collection (B) Norms and values (C) Hypothesis (D) Scientific knowledge 62. Bolshevik party seized power in 1917 in Russia and proclaimed the creation of a Soviet state under the leadership of : (A) Stalin (B) Lenin (C) Trotsky (D) Yeltsin 63. The concept of Exclusive Economic Zone is a part of : (A) International Humanitarian Law (B) Law of the Sea (C) Law regarding Successor States (D) Bilateral agreements on free trade	61. अंतरराष्ट्रीय संबंधांच्या पारंपारिक अभ्यासाचा केंद्रबिंदू हा असतो : (A) माहितीचे संकलन (B) प्रमाणक व मूल्य (C) गृहितके (D) शास्त्रीय ज्ञान 62. 1917 मध्ये बोल्शेविक पक्षाने रशियात सत्ता काबीज करून सोव्हिएत राष्ट्राची निर्मिती केली ती ह्यांच्या नेतृत्वात : (A) स्टालिन (B) लेनिन (C) ट्रॉट्स्की (D) येल्टसिन 63. विशेष आर्थिक क्षेत्र ही संकल्पना ह्याचा भाग आहे : (A) अंतरराष्ट्रीय मानवता कायदा (B) समुद्राविषयक कायदा (C) उत्तराधिकारी राज्यांबाबतचा कायदा (D) मुक्त व्यापारा बाबतचे द्विपक्षीय करार

64. Realist compliance with International Law occurs because :
- (A) it is in the state's self interest to comply
- (B) norms and conventions help in maintaining peace
- (C) international organisations promote peace through international law
- (D) it is upheld by the United Nations

65. Match the following (in the context of Defence Economics) and select the correct answer from the codes given below :

- (a) Adam Smith (1) Human Capital
- (b) Ricardo (2) Concept of Public Good
- (c) Jean Baptiste Say (3) Finance wars through taxation not loans
- (d) F.W. Hirst (4) Defence expenditure is wasteful, yet necessary

Codes :

- (A) (a)–(2) (b)–(3) (c)–(1) (d)–(4)
- (B) (a)–(3) (b)–(1) (c)–(2) (d)–(4)
- (C) (a)–(4) (b)–(3) (c)–(1) (d)–(2)
- (D) (a)–(1) (b)–(4) (c)–(3) (d)–(2)

64. वास्तववादात अंतरराष्ट्रीय कायद्यांचे पालन ह्या कारणे होते :

- (A) राष्ट्राच्या स्वहिताचे असल्या मुळे
- (B) मानके व प्रथा यांच्याद्वारे शांतता राखली जाते
- (C) अंतरराष्ट्रीय संघटना अंतरराष्ट्रीय कायद्याद्वारे शांततेचा पुरस्कार करतात
- (D) संयुक्त राष्ट्रांची मान्यता दिल्या मुळे

65. जोड्या लावा (संरक्षण अर्थशास्त्राच्या संदर्भात) आणि अचूक उत्तर खलील दिलेल्या संकेतसूची-मधून निवडा :

- (a) अॅडम स्मिथ (1) मानवी भांडवल
- (b) रिकार्डो (2) सार्वजनिक हिताची संकल्पना
- (c) जीन बापिस्त से (3) युद्धाचा खर्च हा कर्जाद्वारे नव्हे तर कर आकारणीने करावा
- (d) एफ. डब्ल्यू. हर्स्ट (4) संरक्षण खर्च हा निरउपयोगी असला तरी आवश्यक आहे

संकेत सूची :

- (A) (a)–(2) (b)–(3) (c)–(1) (d)–(4)
- (B) (a)–(3) (b)–(1) (c)–(2) (d)–(4)
- (C) (a)–(4) (b)–(3) (c)–(1) (d)–(2)
- (D) (a)–(1) (b)–(4) (c)–(3) (d)–(2)

66. The first industrial revolution saw the introduction of :
- (A) Electric power
(B) Steam power
(C) Transistors
(D) Nuclear power
67. The Territorial Army is a voluntary part time force working under the :
- (A) Defence Ministry
(B) Home Ministry
(C) Human Resource Development Ministry
(D) State Government
68. APEC is :
- (A) American Pacific Command
(B) An organisation of Asia-Pacific countries
(C) A group created by ASEAN
(D) The original name of Shanghai Cooperation Organization
66. पहिल्या औद्योगिक क्रांतीने ह्याची सुरवात केली ?
- (A) वीजेची शक्ती
(B) वाफेची शक्ती
(C) ट्रॉझिस्टर
(D) अणुशक्ती
67. प्रादेशिक सेना ही एक स्वयंसेवी अर्धवेळ असलेले लष्करी न आहे ज्या ह्या मंत्रालयाखाली येते :
- (A) संरक्षण
(B) गृह
(C) मानव साधन विकास
(D) राज्य सरकार
68. APEC हे :
- (A) अमेरिकेचे पॅसिफिक क्षेत्राचे लष्करी मुख्यालय आहे
(B) आशिया पॅसिफिक मधील राष्ट्रांची संघटना आहे
(C) ASEAN ने निर्माण केलेली संघटना आहे
(D) शांघाय सहकार्य संघटनेचे मुलचे नाव आहे

69. BSS is an important component of RMA. BSS refers to the following :

- (A) Battle Support System
- (B) Battlefield Support System
- (C) Battlefield Security System
- (D) Brahmos Security System

70. Which of the following is *not* a conflict resolution technique ?

- (A) Mediation
- (B) Negotiation
- (C) Facilitation
- (D) Coercion

69. BSS हा RMA चा एक महत्वाचा घटक आहे.

BSS ह्या संदर्भात वापरले जाते :

- (A) युद्धात पाठिंबा देणारी व्यवस्था
- (B) रणभूमिवर पाठिंबा देणारी व्यवस्था
- (C) रणभूमिवरील सुरक्षा व्यवस्था
- (D) ब्राम्होस सुरक्षा व्यवस्था

70. खालीलपैकी कोणते संघर्ष निवारणाचा मार्ग नाही ?

- (A) मध्यस्थी
- (B) समोपचार
- (C) सुविधाकरण
- (D) जबरदस्ती

71. Network Centric Warfare (NCW) is about the following :

- (i) RMA
- (ii) Regional Security Network
- (iii) Information Based Warfare
- (iv) Integration between different services

Of the above which of the following is correct ?

- (A) (i) and (iv) are correct
- (B) (ii) and (iii) are correct
- (C) (i) and (iii) are correct
- (D) (iii) and (iv) are correct

72. In the age of globalisation the Chinese describe their economic policies as :

- (A) Socialist
- (B) Market Socialism
- (C) Mercantalist
- (D) Market Economy

71. नेटवर्क सेंट्रिक युद्धपद्धती ह्या बाबत आहे :

- (i) RMA
- (ii) प्रादेशिक सुरक्षा जोडणी
- (iii) माहितीच्या आधारे करण्याची युद्ध पद्धती
- (iv) वेगवेगळ्या लष्करी घटकांदरम्यान समन्वय

- (A) (i) व (iv) बरोबर आहे
- (B) (ii) व (iii) बरोबर आहे
- (C) (i) व (iii) बरोबर आहे
- (D) (iii) व (iv) बरोबर आहे

72. जागतिकी करणाच्या युगात चीन आपल्या आर्थिक धारणाचे असे वर्णन करते :

- (A) साम्यवादी
- (B) बाजारपेठीय साम्यवाद
- (C) वाणिज्यवाद
- (D) बाजारपेठीय व्यवस्था

73. "Teeth and Tail ratio" in logistics refers to :
- (A) A ratio between Demand and Supply
- (B) A ratio between Fighting forces and Supporting forces
- (C) A ratio between our forces and enemy forces
- (D) A ratio between men and material
74. Which of the following Indian State *does not* have a border with Bangladesh ?
- (A) Meghalaya
- (B) Assam
- (C) Tripura
- (D) Manipur
75. Who is known as the father of India's integrated missile development programme ?
- (A) Homi Bhabha
- (B) A.P.J. Abdul Kalam
- (C) Raja Ramanna
- (D) K. Santhanam
73. सेवा पुरवठा योजनेत "टीथ व टेल दरम्यानचे प्रमाण" हे दर्शविते :
- (A) मागणी व पुरवठा या दरम्यानचे प्रमाण
- (B) प्रत्यक्ष युद्ध करणारी व पूरक सैन्यां दरम्यानचे प्रमाण
- (C) आपल्या व शत्रूच्या सैन्या दरम्यानचे प्रमाण
- (D) मनुष्य बल व सामग्री या दरम्यानचे प्रमाण
74. खालीलपैकी कोणत्या भारताच्या राज्याची सीमा बांगलादेशा बरोबर **नाही** ?
- (A) मेघालय
- (B) आसाम
- (C) त्रिपूरा
- (D) मणिपूर
75. भारताच्या क्षेपणास्त्र विकास कार्यक्रमांचे जनक यांचा मानले जाते :
- (A) होमी भाभा
- (B) ए.पी.जे. अब्दुल कलाम
- (C) राजा रमन्ना
- (D) के. सन्थानम

FEB - 16313/III

ROUGH WORK

FEB - 16313/III

ROUGH WORK

Test Booklet No.

प्रश्नपत्रिका क्र.

M**Paper-III****DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES****Signature and Name of Invigilator**

Seat No.

--	--	--	--	--	--	--	--

(In figures as in Admit Card)

1. (Signature) .....

(Name) .....

Seat No. ....

(In words)

2. (Signature) .....

(Name) .....

OMR Sheet No.

--	--	--	--	--	--	--	--

(To be filled by the Candidate)

FEB - 16313**Time Allowed : 2½ Hours]****[Maximum Marks : 150****Number of Pages in this Booklet : 36****Number of Questions in this Booklet : 75****Instructions for the Candidates**

- Write your Seat No. and OMR Sheet No. in the space provided on the top of this page.
- This paper consists of 75 objective type questions. Each question will carry two marks. All questions of Paper-III will be compulsory, covering entire syllabus (including all electives, without options).
- At the commencement of examination, the question booklet will be given to the student. In the first 5 minutes, you are requested to open the booklet and compulsorily examine it as follows :
  - To have access to the Question Booklet, tear off the paper seal on the edge of this cover page. Do not accept a booklet without sticker-seal or open booklet.
  - Tally the number of pages and number of questions in the booklet with the information printed on the cover page. Faulty booklets due to missing pages/questions or questions repeated or not in serial order or any other discrepancy should not be accepted and correct booklet should be obtained from the invigilator within the period of 5 minutes. Afterwards, neither the Question Booklet will be replaced nor any extra time will be given. The same may please be noted.**
  - After this verification is over, the OMR Sheet Number should be entered on this Test Booklet.
- Each question has four alternative responses marked (A), (B), (C) and (D). You have to darken the circle as indicated below on the correct response against each item.
Example : where (C) is the correct response.

(A)	(B)	(C)	(D)
-----	-----	-----	-----
- Your responses to the items are to be indicated in the **OMR Sheet given inside the Booklet only**. If you mark at any place other than in the circle in the OMR Sheet, it will not be evaluated.
- Read instructions given inside carefully.
- Rough Work is to be done at the end of this booklet.
- If you write your Name, Seat Number, Phone Number or put any mark on any part of the OMR Sheet, except for the space allotted for the relevant entries, which may disclose your identity, or use abusive language or employ any other unfair means, you will render yourself liable to disqualification.
- You have to return original OMR Sheet to the invigilator at the end of the examination compulsorily and must not carry it with you outside the Examination Hall. You are, however, allowed to carry the Test Booklet and duplicate copy of OMR Sheet on conclusion of examination.
- Use only Blue/Black Ball point pen.**
- Use of any calculator or log table, etc., is prohibited.**
- There is no negative marking for incorrect answers.**

विद्यार्थ्यांसाठी महत्वाच्या सूचना

- परिक्षार्थींनी आपला आसन क्रमांक या पृष्ठावरील वरच्या कोपऱ्यात लिहावा. तसेच आपणांस दिलेल्या उत्तरपत्रिकेचा क्रमांक त्याखाली लिहावा.
- सदर प्रश्नपत्रिकेत 75 बहुपर्यायी प्रश्न आहेत. प्रत्येक प्रश्नास दोन गुण आहेत. या प्रश्नपत्रिकेतील सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे. सदरचे प्रश्न हे या विषयाच्या संपूर्ण अभ्यासक्रमावर आधारित आहेत.
- परीक्षा सुरु झाल्यावर विद्यार्थ्यांला प्रश्नपत्रिका दिली जाईल. सुरुवातीच्या 5 मिनीटांमध्ये आपण सदर प्रश्नपत्रिका उघडून खालील बाबी आवश्यक तपासून पहाव्यात.
  - प्रश्नपत्रिका उघडण्यासाठी प्रश्नपत्रिकेवर लावलेले सील उघडावे. सील नसलेली किंवा सील उघडलेली प्रश्नपत्रिका स्विकारू नये.
  - पहिल्या पृष्ठावर नमूद केलेल्याप्रमाणे प्रश्नपत्रिकेची एकूण पृष्ठे तसेच प्रश्नपत्रिकेतील एकूण प्रश्नांची संख्या पडताळून पहावी. पृष्ठे कमी असलेली/कमी प्रश्न असलेली/प्रश्नांचा चुकीचा क्रम असलेली किंवा इतर त्रुटी असलेली सदोष प्रश्नपत्रिका सुरुवातीच्या 5 मिनिटातच पर्यवेक्षकाला परत देऊन दुसरी प्रश्नपत्रिका मागवून घ्यावी. त्यानंतर प्रश्नपत्रिका बदलून मिळणार नाही तसेच वेळही वाढवून मिळणार नाही याची कृपया विद्यार्थ्यांनी नोंद घ्यावी.
  - वरीलप्रमाणे सर्व पडताळून पहिल्यानंतरच प्रश्नपत्रिकेवर ओ.एम.आर. उत्तरपत्रिकेचा नंबर लिहावा.
- प्रत्येक प्रश्नासाठी (A), (B), (C) आणि (D) अशी चार विकल्प उत्तरे दिली आहेत. त्यातील योग्य उत्तराचा रकाना खाली दर्शविल्याप्रमाणे ठळकपणे काळ/निळ्या करावा.
उदा. : जर (C) हे योग्य उत्तर असेल तर.

(A)	(B)	(C)	(D)
-----	-----	-----	-----
- या प्रश्नपत्रिकेतील प्रश्नांची उत्तरे ओ.एम.आर. उत्तरपत्रिकेतच दर्शवावीत. इतर टिकाणी लिहिलेली उत्तरे तपासली जाणार नाहीत.
- आत दिलेल्या सूचना काळजीपूर्वक वाचाव्यात.
- प्रश्नपत्रिकेच्या शेवटी जोडलेल्या कोऱ्या पानावरच कच्चे काम करावे.
- जर आपण ओ.एम.आर. वर नमूद केलेल्या टिकाणा व्यतिरिक्त इतर कोठेही नाव, आसन क्रमांक, फोन नंबर किंवा ओळख पटेल अशी कोणतीही खूप केलेली आढळून आल्यास अथवा असभ्य भाषेचा वापर किंवा इतर गैरमार्गाचा अवलंब केल्यास विद्यार्थ्यांला परीक्षेस अपात्र ठरविण्यात येईल.
- परीक्षा संपल्यानंतर विद्यार्थ्यांने मूळ ओ.एम.आर. उत्तरपत्रिका पर्यवेक्षकांकडे परत करणे आवश्यक आहे. तथापी, प्रश्नपत्रिका व ओ.एम.आर. उत्तरपत्रिकेची द्वितीय प्रत आपल्याबरोबर नेण्यास विद्यार्थ्यांना परवानगी आहे.
- फक्त निळ्या किंवा काळ्या बॉल पेनचाच वापर करावा.**
- कॅलक्युलेटर किंवा लॉग टेबल वापरण्यास परवानगी नाही.**
- चुकीच्या उत्तरासाठी गुण कपात केली जाणार नाही.**